

Dr. ĐURO BENIĆ

Izvanredni profesor na Fakultetu za turizam i vanjsku trgovinu Dubrovnik

TRŽIŠTE TRAJNIH DOBARA

UDK 339.4

Prethodno priopćenje

Primljeno: 17. 05.1994.

Sažetak

Konkurentna poduzeća i poduzeća u monopoliziranim industrijama, u izboru trajnosti dobra ponašaju se na jednak način, pa je optimalna trajnost dobra jednaka u oba slučaja. Rast kamatne stope, kao i očekivane modne promjene, vode padu optimalne trajnosti dobra i padu njegove cijene. Za djelovanje tržišta trajnih dobara, od presudnog je utjecaja čimbenik da sva nerizična trajna dobra moraju dati jednak povrat na ulaganje.

Ključni pojmovi: trajna dobra, tržište trgovinskih dobara, optimalna trajnost dobara, cijena trajnog dobra.

UVOD

Trajna dobra su ona, koja se duže vremensko razdoblje rabe u procesu potrošnje: namještaj, uređaji za domaćinstvo, automobili i sl. Kad potrošač kupuje takvo dobro, on kupuje jedan tijek usluga u vremenu. Upravo zato, potrošačeva odluka o kupovini trajnog dobra jest otegotnost izbora potrošača u vremenskoj dimenziji, a osim toga, donošenje takve odluke u mnogome je slično donošenju odluke poduzeća o investiranju. Kako odluka o kupovini ima vremensku dimenziju, potrošač će kupiti trajno dobro samo ukoliko je sadašnja vrijednost tijeka usluga uvećana za diskontiranu vrijednost dobra koje se nakon uporabe može prodati bilo na tržištu uporabljivanih dobara, bilo na otpadu, veća od cijene koju plaća za to dobro. Drugim riječima, najviša cijena koju je potrošač spreman platiti za trajno dobro jest sadašnja vrijednost tijeka usluga (koja se, normalno, razlikuje od potrošača do potrošača) uvećana za diskontiranu spašenu vrijednost poslije uporabe.

Imajući navedeno u vidu, u ovom radu raščlanit će se: optimalna trajnost dobra, utjecaj trajnosti dobra i modnih promjena na njegovu cjelinu, problem da li iznajmiti ili kupiti stan kao posebnu vrstu trajnog dobra, te na kraju, razmotrit će se primjena

problematike tržišta trajnih dobara kroz specifičnosti postizanja ravnoteže na tržištu nekih trajnih dobara.

1. OPTIMALNA TRAJNOST DOBRA

Problematika vijeka trajanja potrošnog dobra, odnosno trajnost dobra, debatna je tema u stručnoj literaturi. Naime, postavlja se pitanje, kako proizvođač određuje vijek trajanja proizvoda rabeći manje ili više kvalitetne materijale u njegovoj izradi, te kakav utjecaj na njegov odnos prema trajnosti dobra imaju uvjeti u kojima proizvodi?

Široko zastupljeno mišljenje bilo je, da za razliku od proizvođača u uvjetima potpune konkurencije, poduzeća u monopoliziranim industrijama teže smanjivanju trajnosti. Taj zaključak se izvodi iz pristupa problemu koji počiva na tome da su troškovi dobra $C(D)$ funkcija trajanja dobra D i da monopolist teži proizvodnji dobra manje trajnosti.¹

Za razliku od ovog može se pokazati da je trajnost dobra jednaka u uvjetima potpune konkurencije i monopola.²

Jednostavno prikazano, polazeći od toga da je usluga u vremenu nekog trajnog dobra proizvedenog u vremenu jednaka

$$\emptyset(a, D(\tau)) = \emptyset(t - \tau, D(\tau))$$

i da otud ovisi o starosti ($a = t - \tau$) proizvoda i parametra trajnost $D(\tau)$ izabranog u vrijeme proizvodnje,³ moguće je dugoročnom raščlambom ravnoteže pokazati da je formula optimalne trajnosti za konkurenciju i monopol jednaka,⁴

$$\frac{c'(D)}{c(D)} = \frac{p'(D)}{p(D)} \quad (1)$$

gdje je:

$c(D)$ prosječan trošak dobra i funkcija trajnosti, ali je neovisan o razmjeru proizvodnje i dobija se na sljedeći način:

$$c(D) = c_v(D) + (r/(1+r))c_f(D)$$

s tim da su $c_v(D)$ prosječni varijabilni troškovi, $c_f(D)$ prosječni troškovi kapaciteta, a r je kamatna stopa;

$\rho(D)$ diskontirani zbroj usluga koji daje dobro za vrijeme svog vijeka trajanja iznosi:

$$\rho(D) = \sum_{a=0}^{\infty} \emptyset(a, D) \delta^a$$

s tim da je $\delta = 1/(1+r)$.

- 1 Vidi - Levhari D., Srinivasan T.N., Durability of Consumption Goods: Competition Versus Monopoly, American Economic Review, March 1969., str. 105.
- 2 Vidi - Swan P.L., Durability of Consumption Goods, American Economic Review, Vol.LX, No. 5/1970 (December), str. 890.
- 3 Za trajno dobro postoji relacija $\emptyset(O, D) = 1$ uz ograničenje da se tijekom usluga ne povećava za vrijeme trajanja dobra pa je $\emptyset(a, D) \geq \emptyset(a+j, D)$ $a, j \geq 0$.
- 4 Vidi - Sieper E., Swan P.L., Monopoly and Competition in the Market for Durable Goods, Review of Economic Studies, July 1973., str. 333-351., a posebno str. 339.

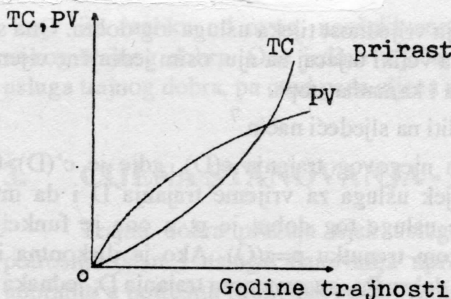
Neovisno o ovom, ako se ima u vidu da konkurentsko poduzeće i monopolist biraju trajnost dobra i minimiziraju prosječan trošak u odnosu na diskontirani tijekom usluga trajnog dobra, odnosno, ponašaju se tako da traže $\min(c(D)/\rho(D))$,

također se dobija da je

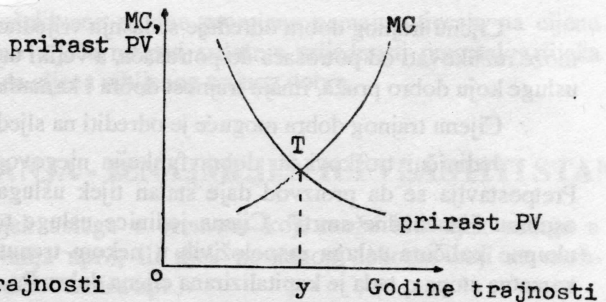
$$\frac{c'(D)}{c(D)} = \frac{\rho'(D)}{\rho(D)}$$

Raščlambu trajnosti moguće je još jednostavnije provesti na sljedeći način.⁵

Pretpostavlja se da neko trajno dobro daje stalan tijekom usluga za određen broj godina i da tada propada, a da granični trošak raste sa povećanjem trajnosti dobra. S druge strane, kod utvrđivanja sadašnje vrijednosti dobra, sve je manji doprinos usluga iz dalje budućnosti, pa je otud prirast sadašnjoj vrijednosti sve manji s povećanjem trajnosti. Utjecaj trajnosti dobra na ukupan trošak i sadašnju vrijednost prikazan je na slici 1 (TC je ukupan trošak, a PV sadašnja vrijednost), a odgovarajući granični trošak (MC) i prirast sadašnjoj vrijednosti na slici 2. Kako je prirast PV sadašnja vrijednost usluga iz budućih godina, krivulja prirasta PV je de facto krivulja potražnje za trajnošću dobra. Shodno tome, uz pretpostavku da se potrošači jednako ponašaju, društvena optimalna trajnost određena je presjecištem krivulja MC i prirasta PV (točka T) i iznosi y godina.

Slika 1

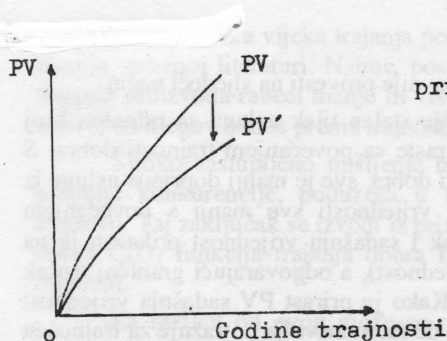
Slika 2

Sada se postavlja pitanje: kako promjene u diskontnoj stopi utječu na optimalnu trajnost dobra?

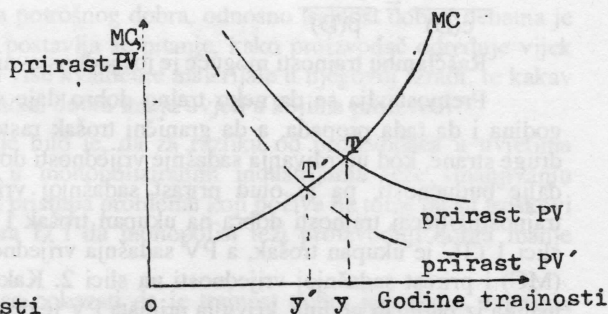
Sadašnja (ili diskontna) vrijednost budućeg tijeka usluga, koje pruža trajno dobro, izračunava se pomoću diskontne stope. Poznato je, kad diskontna stopa raste, sadašnja vrijednost pada. Na osnovu toga, rast kamatne stope dovodi do premještanja krivulje sadašnje vrijednosti na dolje, tj. sa položaja PV na položaj PV' na slici 3. Ovo dalje dovodi do toga da je prirast PV sve manji, pa dolazi i do premještanja krivulje prirasta PV na dolje kako je prikazano na slici 4. Konačnik toga je opadanje optimalne trajnosti

5 Usp. Maddala G.S., Miller E., Microeconomics: Theory and Applications, McGraw-Hill Book Company, New York, 1989., str. 584-586.

sa y na y'. Prema tome, rast diskontne, odnosno kamatne stope doveo je do pada optimalne trajnosti dobra.⁶

Slika 3

Slika 4

2. UTJECAJ TRAJNOSTI I MODNIH PROMJENA NA CIJENU DOBRA

Cijenu trajnog dobra određuje sadašnja vrijednost tijeka usluga tog dobra. Ona se može razlikovati od potrošača do potrošača, a veliki utjecaj na nju, osim jedinične cijene usluge koju dobro pruža, imaju trajnost dobra i kamatna stopa.

Cijenu trajnog dobra moguće je odrediti na sljedeći način.⁷

Jedinični troškovi su dobra funkcija njegovog trajanja $c(D)$, gdje je $c'(D) > 0$. Pretpostavlja se da proizvod daje stalan tijek usluga za vrijeme trajanja D i da ima osobinu "iznenadne smrti". Cijena jedinice usluge tog dobra je p , a ona je funkcija ukupne količine usluga raspoloživih u nekom trenutku $p=g(Q)$. Ako je diskontna ili kamatna stopa r , tada je kapitalizirana cijena dobra P_D , s vremenom trajanja D , jednaka

$$P_D = p \int_{t=0}^D e^{-rt} dt = \frac{p}{r} (1 - e^{-rD}). \quad (2)$$

Raščlamba se može proširiti promatrajući trajna dobra koja se proizvode tako da se pogoršavaju s vremenom i da njihova trajnost opada po eksponencijalnoj stopi b . Jedinični troškovi dobra funkcija su stope opadanja trajnosti $c(b)$, s tim da je $c'(b) < 0$. Sada kapitalizirana cijena dobra P_b , čija trajnost opada po stopi b , i ima cijenu jedinice usluge p , iznosi

6 Matematičko izvođenje i dokaz da je smanjivanje trajnosti dobra veće što je veća kamatna stopa, odnosno da rast kamatne stope i u potpunoj konkurenciji i u monopolu rezultira manjom trajnošću proizvoda, vidi u - Swan P.L., isto djelo, str. 888-890.

7 Prema - isto djelo, str. 885. i 888.

$$P_b = p \int_0^{\infty} e^{-(r+b)t} dt = p/(r+b). \quad (3)$$

Kako na cijenu utječe promjena diskontne stope?

Kao što je već rečeno, povećanje diskontne stope vodi padu sadašnje vrijednosti. Kako je cijena, koju su potrošači spremni platiti za trajno dobro, sadašnja vrijednost tijekom usluga, uvećana za diskontiranu iskorištenu vrijednost, (potrošači mogu trajno dobro nakon stanovitog razdoblja prodati na tržištu rabljenih dobara, ili ga, pak, nakon vijeka trajanja mogu prodati na otpad), rast diskontne stope smanjuje potražnju za trajnijim dobrom i otud smanjuje njegovu cijenu. S druge strane, rast diskontne stope rezultira manjom trajnošću dobara, a kako je na tržištu rabljenih dobara kupac spreman platiti za rabljeno dobro sadašnju vrijednost tijekom usluga u preostalom vijeku trajanja dobra, rast kamatne stope smanjuje i cijenu rabljenog dobra.

Postavlja se pitanje: kakav je utjecaj modnih promjena na cijenu dobra?

Modne promjene vode zastarjelosti trajnog dobra. Njihov utjecaj na cijenu ovisi o tome da li su te promjene očekivane ili ne. Ukoliko su promjene očekivane, (kakav je slučaj u automobilskoj proizvodnji, npr.) onda tijekom usluga dobra, proizvedenog zadnjih godina, treba jače diskontirati jer ono neće davati jednaku razinu zadovoljstva, kao prije, ukoliko se na tržištu pojave dobra sa modnim promjenama. Prema tome, utjecaj očekivanih modnih promjena na cijenu trajnog dobra jednak je utjecaju rasta kamatne stope - trajnost i cijena dobra padaju.

Za razliku od ovog, neočekivane modne promjene nemaju utjecaja na cijenu novog trajnog dobra. One jedino utječu na pad sadašnje vrijednosti preostalog tijekom usluga trajnog dobra, pa otud pada cijena rabljenog trajnog dobra.

3. CIJENA STANOVANJA - IZNAJMLJEN ILI VLASTITI STAN

Trajna dobra pružaju tijekom usluga u vremenu koji može biti tijekom usluga u potrošnji (stan i usluge stanovanja npr.), ili tijekom novčanog dohotka koji se može uporabiti u potrošnji (dohodak od obveznica npr.).

Posjedovanje kuće ili stana omogućuje vlasniku da ne unajmljuje stan i ne plaća stanarinu, bar ne direktno. Međutim, indirektno vlasnik plaća stanarinu, i ona je jednaka cijeni po kojoj bi mogao unajmiti jednaku kuću (stan), ili cijeni po kojoj bi vlasnik mogao iznajmiti svoju kuću (stan).

Ako se uzme da bi plaćanje najma za jednaku kuću iznosilo \$ R godišnje, tada je povrat od posjedovanja kuće iznos od \$ R godišnje i on je indirektni dohodak za vlasnika (jer je to iznos koji bi morao plaćati da živi u jednakoj kući).

Isto tako kupovanje kuće je investicija, pa postoji i povrat na takvu investiciju kroz povećanje vrijednosti kuće. To se povećanje vrijednosti dobra naziva aprecijacija. Očekivani porast dolarske vrijednosti kuće u godini dana može se obilježiti sa A, pa je cjelokupni povrat posjedovanja kuće zbroj povrata najma R i investicijskog povrata A. Ako je cijena kuće, kad je vlasnik kupio, bila P, tada je ukupna stopa povrata na investiciju u stanovanje

$$h = (R+A) / P \quad (4)$$

i ona se sastoji od potrošačke stope povrata R/P i financijske stope povrata od investicije A/P .

U ravnoteži ukupna stopa povrata na investiciju u stanovanje treba biti jednaka stopi povrata financijskih dobara, odnosno kamatnoj stopi (r) pa je

$$r = (R+A) / P \quad (5)$$

Budući da na početku godine vlasnik može investirati iznos P u kupovinu kuće i uštedjeti $\$ R$ na najmu te zaraditi $\$ A$ na aprecijaciji, treba donijeti odluku o boljem izboru, imajući u vidu da bi povrat na obje investicije trebao biti jednak.

Ukoliko je $R+A < rP$, bolje je novac investirati u banku i plaćati najam za kuću u iznosu $\$ R$, jer na kraju godine vlasniku ostaje $rP - R > A$ dolara. S druge strane, ukoliko je $R+A > rP$, investicija u kuću je bolji izbor.⁸

Kako ukupan povrat treba rasti po kamatnoj stopi, to će financijska stopa povrata A/P , općenito gledano, biti manja od kamatne stope. To znači, da će dobra koja vremenom daju tijekom usluga, u potrošnji imati nižu financijsku stopu povrata nego čisto financijska dobra. Otud je kupovanje kuće (baš kao i umjetničkih slika ili nakita npr.) slabiji izbor od ulaganja u banku, ako se gleda kao isključivo financijska investicija. Međutim, imajući u vidu i drugi dio povrata (kroz potrošnju), tj. ukupan povrat, koji se, ovisno o vlasniku, može različito visoko vrednovati za takva dobra, često je investiranje u kuću bolji izbor.

4. PRIMJENA - DJELOVANJE TRŽIŠTA NEKIH TRAJNIH DOBARA

Postoji više vrsta trajnih dobara i njihova klasifikacija može se izvršiti na različite načine. Neovisno o tome koje je dobro ili vrsta dobra u pitanju, činjenica je da sva nerizična trajna dobra moraju dati jednak povrat na ulaganje i to je od presudnog utjecaja na djelovanje tržišta tih dobara.

Postoje osobitosti kod postizanja ravnoteže na tržištu pojedinih dobara ovisno o njihovoj vrsti, pa se tako, kao zasebna, mogu razmatrati dobra čija se ponuda vremenom smanjuje, i dobra čija se ponuda vremenom povećava.⁹

U prvom slučaju mogu se raščlaniti prirodni izvori mineralne vode (ili nafta, ili prirodni plin npr.). Uz pretpostavku da postoji konkurentno tržište, te da su troškovi dobijanja mineralne vode jednaki nuli, postavlja se pitanje: kako se mijenja cijena mineralne vode s vremenom?

Mineralna voda u zemlji je trajno dobro, kao i svako drugo, pa njena cijena s vremenom mora rasti po kamatnoj stopi. Proizvođač odlučuje da li će je više ili manje proizvoditi, s tim da, ako se drži od jednog do drugog razdoblja, mora dati povrat jednak

8 Ovdje nisu uzeti u obzir provizija posrednika i drugi troškovi u svezi kupovine kuće, kao ni troškovi održavanja kuće, odnosno njen vijek trajanja - usp. Varian H.R., *Intermediate Microeconomics - A Modern Approach*, Second Edition, W.W. Norton & Company, New York, 1990., str. 200-201.

9 Usp. Isto djelo, str. 202-205.

financijskom povratu koji može dobiti i negdje drugdje. Ako su u vremenu t i $t+1$ cijene p_t i p_{t+1} , tada mora postojati relacija

$$p_{t+1} = (1+r)p_t, \quad (6)$$

što znači da voda u zemlji i novac u banci trebaju davati jednaku stopu povrata r . S jedne strane, ako bi voda u zemlji davala veći povrat od novca u banci, tada nitko ne bi proizvodio mineralnu vodu preferirajući da je vadi što kasnije. To bi imalo za posljedicu rast tekuće cijene vode. S druge strane, ako bi voda u zemlji davala niži povrat nego novac u banci, proizvođači bi preferirali što veću tekuću proizvodnju vode kako bi zaradili novac uzložili u banku. To bi imalo za posljedicu pad tekuće cijene vode.

Postavlja se pitanje: što određuje razinu cijene vode? Određuje je potražnja za vodom. Uz pretpostavku da je godišnja potražnja za mineralnom vodom nepromjenjiva i da iznosi D litara, a da je ukupna ponuda S litara, mineralna voda bi bila na raspolaganju T godina, s tim da je $T=S/D$. Kad se mineralna voda iscrpi, trebat će proizvoditi njen savršeni nadomjestak, npr. soda vodu ili neku drugu vrstu gazirane vode. Pretpostavlja se da su troškovi proizvodnje takvog nadomjestka C dolara po litri. Sada se postavlja pitanje: po kojoj će se cijeni prodavati voda T godina od sada, što znači, kad se iscrpi? Prodavat će se po cijeni C dolara za litru, što odgovara troškovima proizvodnje savršenog nadomjestka mineralne vode. Ovo istovremeno znači da sadašnja cijena litre vode p_0 mora rasti po kamatnoj stopi r slijedećih T godina da bi bila jednaka C , odnosno

$$p_0(1+r)^T = C, \quad (7)$$

ili

$$p_0 = C/(1+r)^T. \quad (8)$$

Shodno ovom, ako se novim otkrićima mineralne vode T povećava, tada će $(1+r)^T$ rasti i smanjit će se p_0 (veća ponuda smanjuje cijenu, ceteris paribus). Cijena će se također smanjivati ako se zbog novih mogućnosti proizvodnje vrijednost C smanji.

Sasvim je drukčija situacija sa dobrima čija se ponuda vremenom povećava - npr. šumama koje se mogu promatrati kao drvo za gradnju koje se iz njih dobija. Veličina takvog drva za gradnju je funkcija vremena. Pretpostavka je da je na konkurentnom tržištu cijena takvog dobra stalna, te da je stopa rasta stabla u početku visoka da bi zatim postupno opadala. Postavlja se pitanje: kada treba sjeći šumu da bi se proizvodilo drvo za gradnju? Odgovor je: kada je stopa rasta šume jednaka kamatnoj stopi. Zašto? Zato jer prije toga šuma daje višu stopu povrata nego novac u banci, a poslije toga manju.

Kako je sadašnja vrijednost sječe šume u vremenu T

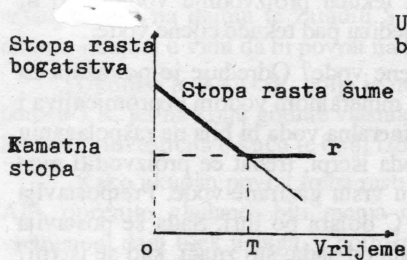
$$PV = F(T)/(1+r)^T$$

treba napraviti izbor T koji maksimizira sadašnju vrijednost, a to je onaj izbor T u kojem je stopa rasta šume jednaka kamatnoj stopi, što se može ilustrirati na slijedeći način.¹⁰

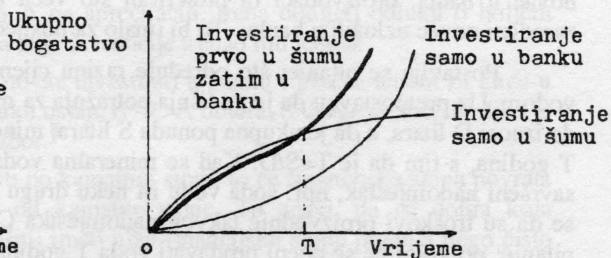
10 Ovo se može matematički dokazati.

Ako se dolar investira u trajno dobro (vrijednosno papir) koji donosi povrat po kamatnoj stopi r , te ako se kamata plaća jednom godišnje, poslije T godina dobija se $(1+r)^T$ dolara. Ako se kamata plaća mjesečno, mjesečna kamatna stopa će biti $r/12$, a kamata će se isplatiti $12T$ puta, pa će se nakon T godina dobiti $(1+r/12)^{12T}$ dolara itd. Ako se kamata plaća dnevno, dobit će se $(1+r/365)^{365T}$ dolara itd. Općenito, ako se kamata plaća n puta

Na slici 5 prikazano je da će se najveći iznos novca, u nekoj neodređenoj točki u budućnosti, postići ako se novac investira u dobra sa najvišim povratom, raspoloživim u svakoj vremenskoj točki. Kako šuma daje veći povrat kad je mlada, a kako nakon točke T veći povrat daje banka, šumu treba sjeći u točki T. Isto tako, na slici 6 prikazano je da prije točke T bogatstvo raste najbrže kad se investira u šumu, a nakon točke T kad se investira u banku, pa je optimalna strategija investirati u šumu do vremena T, zatim šumu posjeći i prihod investirati u banku.

Slika 5

Slika 6

ZAKLJUČAK

Ako su trajna dobra ona dobra koja su duže vremensko razdoblje u procesu potrošnje vrlo bitno pitanje jest: da li proizvođač, ovisno o uvjetima u kojim proizvodi, utječe na njihov vijek trajanja? Promatrajući potpunu konkurenciju i monopol kao tržišne krajnosti, može se pokazati da se konkurentno poduzeće i monopolist ponašaju na jednak način, birajući trajnost dobra tako da minimiziraju prosječan trošak u odnosu na

godišnje, nakon T godina dobit će se $(1+r/n)^{nT}$ dolara. Ako bi se kamata plaćala neprekidno, dobilo se $e^{rT} = \lim_{n \rightarrow \infty} (1+r/n)^{nT}$.

S druge strane, tražeći optimalno vrijeme za sječu šume polazi se od toga, da će u vremenu T šuma biti vrijedna $F(T)$, a sadašnja vrijednost šume posječene u vremenu T je

$$PV = F(T)e^{-rT} = e^{-rT}F(T).$$

Da bi se maksimizirala sadašnja vrijednost, treba izvršiti diferenciranje s obzirom na T i dobiti izraz izjednačiti s nulom, što znači

$$PV'(T) = e^{-rT}F'(T) - re^{-rT}F(T) = 0$$

ili

$$F'(T) - rF(T) = 0,$$

iz čega se dobija

$$r = F'(T)/F(T).$$

To znači da je uvjet za dobijanje optimalne vrijednosti T - kamatna stopa treba biti jednaka stopi rasta šume.

diskontirani tijekom usluga trajnog dobra, te da je optimalna trajnost dobra jednaka u oba tržišna stanja.

Promjene u kamatnoj stopi utječu na sadašnju ili diskontiranu vrijednost budućeg tijeka usluga trajnog dobra na način, dok kamatna stopa raste, sadašnja vrijednost pada. Shodno tome, rast kamatne stope vodi padu optimalne trajnosti dobra.

S druge strane, cijenu trajnog dobra određuje sadašnja vrijednost tijeka usluga tog dobra. Cijena ovisi, osim o jediničnoj cijeni usluge koju dobro pruža, i o trajnosti dobra i kamatnoj stopi. Međutim, kako je cijena koju su potrošači spremni platiti za trajno dobro sadašnja vrijednost tijeka usluga, uvećana za diskontiranu iskorištenu vrijednost, rast kamatne stope smanjuje potražnju za trajnim dobrom a tako i njegovu cijenu. Isto tako, rast kamatne stope rezultira manjom trajnošću dobra, a kako je na tržištu rabljenih dobara kupac spreman platiti za rabljeno dobro sadašnju vrijednost tijeka usluga u preostalom vijeku trajanja dobra, tako rast kamatne stope smanjuje i cijenu rabljenih dobara.

Modne promjene vode zastarjelosti dobara. Ako su te promjene očekivane, trajnost i cijena dobra padaju, a ako su neočekivane nemaju utjecaj na cijenu novog trajnog dobra, već samo pada cijena rabljenog trajnog dobra.

Potrošač suočen s izborom investiranja u trajna dobra, koja u vremenu pružaju tijek usluga u potrošnji (kuća - stan npr.) ili investiranjem novca u banku, treba donijeti odluku o izboru, imajući u vidu da bi povrat od obje investicije trebao biti jednak. Kako se ukupna stopa povrata na investiciju u dobra, koja daju tijek usluga u potrošnji (stan, umjetnička slika, nakit,...) sastoji od potrošačke i financijske stope povrata, općenito gledano, kupovanje takvih dobara je slabiji izbor ako se gleda kao isključivo financijska investicija. Međutim, vrednovanje povrata kroz potrošnju, odnosno ukupan povrat, često vlasniku ukazuje na to da je investiranje u takva trajna dobra bolji izbor.

Za djelovanje tržišta trajnih dobara, od presudnog je utjecaja čimbenik da, neovisno o tome koja je vrsta trajnih dobara u pitanju, sva nerizična trajna dobra moraju dati jednak povrat na ulaganje. Ovo vrijedi i za slučajeve kad su u pitanju dobra čija se ponuda vremenom smanjuje (nafta, prirodni plin, mineralna voda,...), i dobra čija se ponuda vremenom povećava (šuma).

UVOD

Stranica je zasigurno već poznata mnogima, jer se u njoj se nalaze svi podaci koji su potrebni za određivanje cijene proizvoda i usluga, a također i za određivanje cijene rada i usluga. U ovom slučaju, cijena proizvoda i usluga određuje se na temelju cijene rada i usluga, a cijena rada i usluga određuje se na temelju cijene proizvoda i usluga.

Tako se uvijek može očekivati da svaki proizvod i usluga imaju jednaku vrijednost, odnosno jednaku cijenu, ali to nije uvijek tako.

Kad se odlučuje za postupak na jednom tržištu, tada cijena svoga proizvoda mora biti jednaka cijeni svoga konkurenta, jer inače će se izgubiti tržište.

LITERATURA

- Levhari D., Srinivasan T.N., Durability of Consumption Goods: Competition Versus Monopoly, American Economic Review, March 1969.
- Maddala G.S., Miller E., Microeconomics: Theory and Applications, McGraw-Hill Book Company, New York, 1989.
- Sieper E., Swan P.L., Monopoly and Competition in the Market for Durable Goods, Review of Economics Studies, July 1973.
- Swan P.L., Durability of Consumption Goods, American Economics Review, December 1970.
- Varian H.R., Intermediate Microeconomics - A Modern Approach, Second Edition, W.W. Norton & Company, New York, 1990.

Dr. Đuro Benić

THE DURABLE GOODS MARKET

Summary

Competitive companies and companies in monopolized industries in their selection of durable goods behave in the same manner, so that the optimal durability of goods is equal in both instances. The growth of interest rates as well as expected changes in trends, lead to a decline both in the optimal durability of goods and in their price. For the functioning of a market in durable goods, a determining influence is the fact that all no-risk durable goods must provide an equal return on investment.

Key words: *durable goods, durable goods market, optimal durability of goods, price of durable goods.*